

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันโลกมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว กระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึง ทุกคนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากการสื่อสารด้วยการใช้ ICT ที่มีความรวดเร็วกว้างขวาง ครูจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียน ต้องปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนด้วยรูปแบบที่ทันสมัย เน้นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ สร้างองค์ความรู้ ฝึกทักษะ และปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ดังที่พระครูสุตวรธรรมกิจ และพระมหาพงศ์ทราทิตย์ สุธีโร (2563) ที่กล่าวว่า ครูไทยมีอาชีพต้องมีสมรรถนะสำคัญ คือ มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะในด้านหลักสูตร การเรียนการสอน การวิจัย และการจัดการชั้นเรียน มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณความเป็นครู ตลอดจนมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนการสอน เพราะครูไทยเป็นหัวใจของการปฏิรูปการเรียนรู้และเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการศึกษาของชาติตลอดกาล เพื่อให้การจัดการเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพต่อครูและเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อผู้เรียน ครูจึงต้องพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะของการเป็นครูไทยมืออาชีพ ด้วยความมีจิตวิญญาณของความเป็นครู สร้างแรงบันดาลใจพัฒนาตนเองให้มีความเป็นครูที่ทันสมัย และทันเหตุการณ์อย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับโสภณ มะโนมะยา (2562) ที่กล่าวว่า การพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องและจริงจังมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะศักยภาพครูจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งการพัฒนาครูจะช่วยให้ครูมีสมรรถภาพในการสอน ทำให้ครูเรียนรู้งานในหน้าที่เร็วขึ้น ช่วยแบ่งเบาภาระของผู้บังคับบัญชา กระตุ้นให้ครูปฏิบัติงานเพื่อความเจริญก้าวหน้า และเป็นบุคคลที่ทันสมัยอยู่เสมอ

จากภาพรวมของสภาพการดำเนินการพัฒนาครูไทยที่ผ่านมาโดยหน่วยงานต่าง ๆ ในปัจจุบัน ยังคงมีลักษณะต่างคนต่างทำ ขาดการวางแผน ขาดการกำหนดทิศทาง และขาดข้อมูลในการพัฒนาครู ทำให้การพัฒนาครูเกิดความซ้ำซ้อน ขาดประสิทธิภาพ ดังผลการวิเคราะห์ปัญหาการพัฒนาครูของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2556) พบว่า การพัฒนาครูยังขาดการวิเคราะห์สภาพปัญหาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครู ทำให้กระบวนการไม่ตอบสนองต่อความต้องการของครู ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงในชั้นเรียน อีกทั้งวิธีการพัฒนาครูที่แต่ละหน่วยงานนำไปใช้พัฒนาอยู่ในขณะนี้ยังคงใช้รูปแบบเดิม ๆ ไม่มีนวัตกรรมใหม่ ๆ ซึ่งไม่ตรงกับความต้องการของครู ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560) ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จึงได้ดำเนินการตามโครงการปฏิรูปการเรียนรู้สู่ผู้เรียนในระบบการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภายใต้แนวคิด ครูดี ครูเก่ง ระบบบริหารจัดการการศึกษาดี โรงเรียนไปได้ดี เด็กมีคุณภาพ และในปีงบประมาณ 2560 จึงกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาครูเพื่อรองรับการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ การยกระดับคุณภาพครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน คือ มุ่งเน้นการสนับสนุนให้ครুরวมกลุ่มกันวางแผนและพัฒนาเทคนิคกระบวนการเรียนการสอนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการสอนของครู เป็นครูดี ครูเก่ง มีศักยภาพ และพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงเพื่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับธงชัย คำปวง (2561) ที่กล่าวว่า การพัฒนาครูแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานมีหลักการและแนวทางที่สำคัญ คือ เป็นการพัฒนาครูที่เป็นการฝึกอบรมหรือพัฒนาครูที่จัดขึ้นในโรงเรียน โดยโรงเรียนเป็นเจ้าของโครงการหรือแผนการฝึกอบรม เป็นกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้อบรมครูตามสภาพปัญหาและความต้องการของครูที่เข้าร่วมกิจกรรม มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของครูในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

ปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนของครูส่วนใหญ่ พบว่า ยังใช้วิธีการป้อนความรู้พื้นฐานจากครูสู่ผู้เรียนโดยวิธีการบรรยายความรู้หน้าชั้นเรียน เน้นการท่องจำซึ่งทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้แต่ขาดทักษะในด้านต่าง ๆ การสอนในรูปแบบดังกล่าวไม่สามารถพัฒนาทักษะที่สำคัญต่อผู้เรียน โดยเฉพาะในการเอาไปใช้ในชีวิตแห่งศตวรรษที่ 21 ได้ การสอนแบบครูเป็นศูนย์กลางนี้ฝังรากลึกในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน ดังที่ทิตินา แคมมณี (2559) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนในลักษณะที่ครูเป็นศูนย์กลางนั้นยึดครองอำนาจในการเรียนของผู้เรียนมานาน การเรียนการสอนในลักษณะดังกล่าวยังคงมีอยู่ในประเทศไทย ซึ่งครูใช้หลักการสอนแบบบรรยายทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน และขาดความสนใจในการเรียน สอดคล้องกับวาสนา แสงสุข และไพโรจน์ เต็มเตชาติพงศ์ (2563) ที่กล่าวว่า ปัญหาสำคัญที่เป็นเหตุให้การปฏิรูปการศึกษายังไม่ประสบความสำเร็จเกิดจากองค์ประกอบหลักที่ตัวครู ซึ่งได้แก่ วิธีการสอนของครูยังไม่เน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการให้นักเรียนแสดงออกทางความคิดของตนเองอย่างอิสระ การมีโอกาסקแก้ปัญหาที่สำคัญด้วยตนเองโดยมีประสบการณ์เกี่ยวกับความล้มเหลวและประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหา นั้น การได้มีโอกาסקให้เหตุผลเพื่อยืนยันวิธีการคิดของตนเอง เป็นต้น ซึ่งวิธีการสอนดังกล่าวยังเกี่ยวข้องกับความเชื่อและค่านิยมของครูเกี่ยวกับบทบาทโดยรวมของตนเองเป็นต้นว่า ครูยังเป็นผู้มีอำนาจมากที่สุดในการตัดสินใจทุกเรื่องในชั้นเรียน ครูยังยึดมั่นว่าตนเองเป็นผู้รู้มากที่สุดและถูกที่สุด ดังนั้น วิธีการสอนยังคงเน้นการถ่ายทอดความรู้จากครูไปสู่นักเรียน ทำให้ชั้นเรียนที่ครูแสดงบทบาทดังกล่าวไม่สามารถสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนได้ และสอดคล้องกับณัฐตะวัน ลิ้มประสงค์ (2560) ที่ได้ศึกษานวัตกรรมการบริหารจัดการการประกันคุณภาพสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ปัญหาการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ ครูขาดทักษะในการจัดเรียนการสอน ความไม่ต่อเนื่องของการเรียนการสอน ครูขาดเทคนิคการสอน ครูไม่

คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ขาดกิจกรรมการปฏิบัติ เน้นการบรรยายมากเกินไป ครูอธิบายไม่ชัดเจน และเนื่องจากมีภาระงานอื่น ๆ มากเกินไปทำให้ครูไม่มีเวลาปรับปรุงการสอน ซึ่งจากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ไม่มีประสิทธิภาพ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านละลมตามผลการประเมินคุณภาพการศึกษาจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ในการประเมินรอบที่ 1 (พ.ศ. 2547) การประเมินรอบที่ 2 (พ.ศ. 2550) และการประเมินรอบที่ 3 (พ.ศ. 2554) พบว่า ประเด็นปัญหาที่สำคัญ คือ มาตรฐานด้านผู้เรียนในมาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร และมาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการอ่าน และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีการประเมินในระดับพอใช้ และมาตรฐานที่พบว่าเป็นปัญหามากที่สุด คือ มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร แสดงให้เห็นว่าผลการประเมินมาตรฐานดังกล่าวนี้อยู่ในระดับต่ำ สอดคล้องกับผลการประเมินความสามารถด้านการอ่านออกของผู้เรียน (Reading Test: RT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ผลการทดสอบพบว่า ต่ำกว่าระดับประเทศ ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2561 ผลการทดสอบพบว่า ต่ำกว่าระดับประเทศทุกรายวิชา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ และผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2561 ผลการทดสอบพบว่า ต่ำกว่าระดับประเทศทุกรายวิชา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีเพียงผลการทดสอบความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติ (National Test : NT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2561 ที่ผลการทดสอบสูงกว่าระดับประเทศ จะเห็นว่าจากผลการทดสอบดังกล่าวข้างต้น โรงเรียนบ้านละลมควรปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างเร่งด่วน และจากการวิเคราะห์ข้อมูลรายงานการประเมินตนเอง (SAR) ของโรงเรียนบ้านละลม ประจำปีการศึกษา 2561 (โรงเรียนบ้านละลม, 2562) พบว่า ครูในโรงเรียนบ้านละลมขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ครูจัดการเรียนการสอนไม่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนให้ได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพที่แท้จริง ซึ่งเป็นจุดอ่อนของผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่การสอน ครูยึดติดกับบทบาทการสอนแบบเดิม ๆ เน้นครูเป็นศูนย์กลาง เชื่อมมันและคุ้นเคยอยู่กับการถ่ายทอดความเชี่ยวชาญของตนให้ลูกศิษย์ สอดคล้องกับผลการศึกษาสภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านละลม พบว่า สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านละลมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านละลมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงตามลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ รองลงมาคือ การวางแผนการจัดการเรียนรู้ และต่ำสุด คือ การจัดกิจกรรม

การเรียนรู้ ซึ่งจากสภาพในการจัดการเรียนรู้นี้ส่งผลให้ผู้เรียนไม่ได้พัฒนาศักยภาพของตนเองเท่าที่ควร สอดคล้องกับชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2558) ที่สรุปไว้ว่า ครูต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการจัดการเรียนรู้ตลอดเวลา แต่ถ้าครูคนใดมีแต่องค์ความรู้ด้านศาสตร์การสอนแต่กลับไม่มีศิลปะการสอน ก็จะทำให้การเรียนน่าเบื่อหน่าย ผู้เรียนไม่อยากเรียน เรียนแล้วก็ไม่รู้เรื่องและมีความทุกข์ตลอดการเรียน ทำให้การจัดการเรียนรู้จะประสบความล้มเหลวมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การจัดการเรียนรู้เชิงรุกจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีศักยภาพ ส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมกระบวนการคิด ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ และมีโอกาสเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นโดยผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกทักษะการพูด ฟัง อ่าน คิด เขียน และแสดงความคิดเห็นขณะลงมือปฏิบัติกิจกรรม ตลอดจนเน้นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และผู้เรียนด้วยกันเอง เมื่อผู้เรียนมีการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ แล้ว จะสามารถพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ สมรรถนะด้านต่าง ๆ ได้ ดังที่ศรีธัญ ศรีสมพร (2556) กล่าวว่า การสร้างโอกาสให้นักเรียนเป็นผู้เรียนรู้เองและเป็นเจ้าของผลงานเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ การใช้เทคนิคนี้ในชั้นเรียนผู้สอนจึงเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ให้ความรู้มาเป็นผู้ที่ส่งเสริมและให้กำลังใจนักเรียนในการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเองหรือโดยกลุ่ม ผู้สอนจำเป็นต้องมีทักษะในการใช้คำถามช่วยนักเรียน รวมทั้งการส่งเสริมให้นักเรียนสร้างสรรค์ชิ้นงาน แสดงออกซึ่งความคิด และผู้สอนให้คุณค่าต่อความคิดและผลงานของนักเรียน รวมทั้งการติดตามดูความเข้าใจและการใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ ซึ่งการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้จะช่วยพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างมาก สอดคล้องกับสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2561) ที่กล่าวว่า การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ เป็นเทคนิคการสอนที่ครูมีความหลงใหลในการสอน ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นและพึงพอใจในการเรียนรู้ โดยเน้นว่าผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้ แสวงหาคำตอบหรือคำถาม รู้จักใช้การคิดอย่างมีวิจารณญาณ รู้จักแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ สามารถแสดงความคิดเห็น นำเสนอแนวคิดและผลงานต่าง ๆ ได้ ซึ่งหัวใจสำคัญของการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ คือการสร้างโอกาสให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองหรือเป็นเจ้าของผลงาน ดังนั้น การใช้เทคนิคนี้ในห้องเรียนครูจึงเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ให้ความรู้มาเป็นผู้ส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยครูต้องมีทักษะในการใช้คำถามเพื่อช่วยนักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานเพื่อแสดงความคิด โดยครูเห็นคุณค่าความคิดและผลงานของนักเรียน และสอดคล้องกับนฤมล คล้ายริน (2561) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับครูโรงเรียนเทศบาลอินทปัญญา วัดใหญ่อินทาราม สังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) หลังการใช้รูปแบบฯ ครูผู้รับการชี้แนะมีทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่า

ก่อนการใช้รูปแบบฯ และ 2) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่า ก่อนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนมีค่าเฉลี่ยด้านทักษะ การเรียนรู้หลังการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามรูปแบบฯ สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามรูปแบบฯ ทุกคน

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง และความ ต้องการในการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3 ในขอบข่ายของการจัดการเรียนรู้ 3 ด้าน คือ การวางแผนการจัดการเรียนรู้ การจัด กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ พบว่า สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้ของ ครูโรงเรียนบ้านละลมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่คาดหวังในการจัดการเรียนรู้ของครู โรงเรียนบ้านละลมโดยรวมอยู่ในระดับมาก และความต้องการในการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียน บ้านละลมโดยรวม เมื่อจัดลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ครูโรงเรียนบ้านละลมมีความต้องการในการ จัดการเรียนรู้ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ ตามลำดับ ซึ่งวิธีในการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ตามความต้องการของครู โรงเรียนบ้านละลม พบว่า ความต้องการสูงสุด คือ การฝึกอบรม และผลการศึกษาแนวทางในการ จัดการเรียนรู้เชิงรุก จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นแบบอย่างที่ดี (Best Practice) พบว่า การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ ควรประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านการ วางแผนการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนเชิงรุกที่ ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ ซึ่งจากผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่คาดหวัง ความต้องการ และ แนวทางในการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านละลมดังกล่าวจะเห็นว่า มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้อง หาทางส่งเสริมและพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริม ศักยภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านละลมขึ้น เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งจะช่วยให้ครูสามารถวางแผนการจัดการเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ วัดและประเมินผลการเรียนรู้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูมีทักษะรวมถึงสมรรถนะในงานที่รับผิดชอบ ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงาน ต่าง ๆ ของโรงเรียนบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ จึงได้ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการ พัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ใน โรงเรียนบ้านละลมขึ้น โดยเป็นวิธีหนึ่งในการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เน้นผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง ส่งเสริมกระบวนการคิด ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและมีโอกาสเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น โดยผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกทักษะการพูด ฟัง อ่าน คิด เขียน และแสดง ความ คิดเห็นขณะลงมือปฏิบัติกิจกรรม ตลอดจนเน้นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และผู้เรียน ด้วยกันเอง เมื่อผู้เรียนมีการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ แล้ว จะสามารถพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ

สมรรถนะด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะทักษะการคิดในรูปแบบที่หลากหลาย ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีต่อตัวครูผู้สอน ผู้เรียน และคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านละลมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3
4. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ที่เป็นการพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ซึ่งกำหนดขอบเขตการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3

ด้านเนื้อหา

1. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาครู การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ ความพึงพอใจ ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียนบ้านละลม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านละลม
3. ความคาดหวังในการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านละลม

4. ความต้องการในการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านละลม
5. ความต้องการในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านละลม
6. แนวทางการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้

ด้านแหล่งข้อมูล

1. การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. การศึกษาสภาพปัจจุบัน ความคาดหวัง ความต้องการในการจัดการเรียนรู้ และความต้องการในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านละลม แหล่งข้อมูล ได้แก่ ครูโรงเรียนบ้านละลม จำนวน 22 คน
3. การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ แหล่งข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความเป็นเลิศด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำนวน 3 คน

ขอบเขตด้านตัวแปร

1. การจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านละลม
2. การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านละลม
3. แนวทางการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาดำเนินการในการศึกษาข้อมูลพื้นฐานการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 ถึงภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3

ด้านเนื้อหา

1. คุณภาพของรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3
2. คุณภาพของคู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3

ด้านเนื้อหา

1. การวางแผนการจัดการเรียนรู้
2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้
3. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ด้านแหล่งข้อมูล

การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 แหล่งข้อมูล ได้แก่ ครูโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 จำนวน 22 คน

ขอบเขตด้านตัวแปร

1. ตัวแปรต้น คือ รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3
2. ตัวแปรตาม คือ
  - 2.1 ความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านละลม
  - 2.2 ความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านละลม

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563

ระยะที่ 4 การประเมินรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3

ด้านเนื้อหา

1. การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนบ้านละลม

2. การประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านละลม

3. การประเมินความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมตามรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านละลม

ด้านแหล่งข้อมูล

การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนบ้านละลมความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 และความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมตามรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 แหล่งข้อมูล ได้แก่ นักเรียน และครู โรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3

ขอบเขตด้านตัวแปร

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนบ้านละลม
2. ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3
3. ความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมตามรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาดำเนินการประเมินรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษารูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 โดยศึกษาตามกรอบเนื้อหา ดังนี้

1. กรอบแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของ Joyce, Weil, & Calhoun (2017) สุธทัย รุจิรัตน์ (2558) อีระ รุญเจริญ (2559) ทิศนา แคมมณี (2560) พัฒนา พรหมณี (2560) สมาน อัครภูมิ (2561) กฤษณ์ภัสร์ พงษ์พานิชย์ (2562) จำรัส อินทลาภาพร (2562) วศินี รุ่งเรือง (2562) สกฤตการ สังข์ทอง (2562) และข้อเสนอแนะที่ได้จากการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ สรุปว่า องค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) การดำเนินการ 5) การประเมินผล และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ

2. กรอบแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของ Joyce, Weil, & Calhoun (2017) มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ (2553) สมจิต จันทรฉาย (2557) สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน (2557) วิทยา พัฒนเมธาดา (2560) ศุภลักษณ์ ทองจีน (2560) สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี (2560) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561ก) กลัญญู เพชรภรณ์ (2562) และกุลิสรา จิตรชญาวนิช (2562) สรุปว่า องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) การวางแผนการจัดการเรียนรู้ 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 3) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

3. กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของ Morrison (2011) ศรีณยู ศรีสมพร (2556) พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข (2561) พลอยไพลิน นิลกรรณ์ (2562) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) สรุปว่า การวางแผนการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ มี 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตร 2) กำหนดสาระสำคัญและจุดประสงค์การเรียนรู้ 3) ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน 4) กำหนดโครงสร้างรายวิชา และ 5) เขียนแผนการสอนรายคาบ

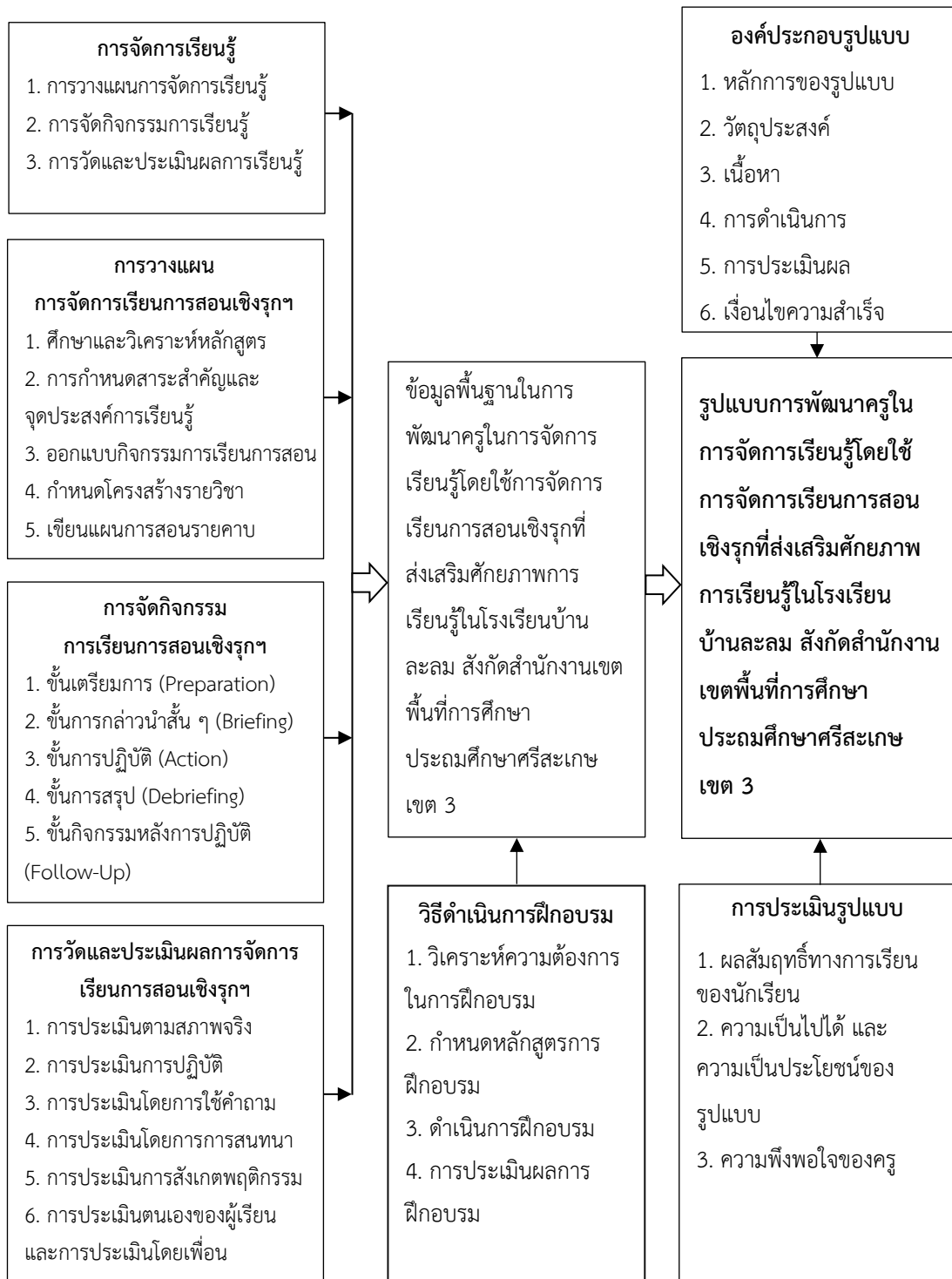
4. กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของ McKinney (2010) ศรีณยู ศรีสมพร (2556) อุบลวดี อติเรกตรการ, เนติ เฉลยวาเรศ, และสุเทพ ออนไสว (2557) พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข (2561) และสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2561) สรุปว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นเตรียมการ (Preparation)

2) ขั้นตอนการกล่าวนำสั้น ๆ (Briefing) 3) ขั้นตอนการปฏิบัติ (Action) 4) ขั้นตอนการสรุป (Debriefing) และ 5) ขั้นตอนกิจกรรมหลังการปฏิบัติ (Follow-Up)

5. กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของวิทวัส ดวงกุ่มเมศ และวาริรัตน์ แก้วอุไร (2560) สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2560) พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพยาว์ ยินดีสุข (2561) พลอยไพลิน นิลกรรณ (2562) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) สรุปว่าการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ สามารถใช้วิธี ได้แก่ การประเมินตามสภาพจริง การประเมินการปฏิบัติ การประเมินโดยใช้คำถาม การประเมินโดยการสนทนา การประเมินการสังเกตพฤติกรรม การประเมินตนเองของผู้เรียน และการประเมินโดยเพื่อน

6. กรอบแนวคิดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการฝึกอบรม ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของธีระกาญจนารักษ์ (2555) ชูชัย สมितिไกร (2556) สมชาติ กิจยรรยง (2556) ณัชชา วชิรหัตถพงษ์ (2558) และมงคล สามารถ (2562) สรุปว่า วิธีดำเนินการฝึกอบรม มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) วิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรม 2) กำหนดหลักสูตรการฝึกอบรม 3) ดำเนินการฝึกอบรม และ 4) ประเมินผลการฝึกอบรม

จากการสังเคราะห์แนวคิดดังกล่าวข้างต้น สามารถเขียนกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **รูปแบบ** หมายถึง แบบแผนที่นำมาเป็นแนวทางเพื่อใช้เป็นตัวแทนหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันที่แสดงความเชื่อมโยงขององค์ประกอบต่าง ๆ ให้เห็นเป็นภาพหรือข้อความอย่างง่ายเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน

2. **รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านละลม** สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 หมายถึง แบบแผนที่นำมาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาครูโรงเรียนบ้านละลมให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ ซึ่งรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) การดำเนินการ 5) การประเมินผล และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ โดยมุ่งส่งเสริมครูให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ 3 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผนการจัดการเรียนรู้ 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 3) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งมีวิธีในการพัฒนาครู คือ การฝึกอบรม

3. **การจัดการเรียนรู้** หมายถึง กระบวนการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีระบบระเบียบเพื่อให้ให้นักเรียนได้รับความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีความเจริญงอกงามและพัฒนาการทั้งทางกาย ทางสมอง อารมณ์ สังคม เกิดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติของตน และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้สูงสุดในชีวิตประจำวัน ซึ่งการจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ครอบคลุมกิจกรรมการเรียนรู้ 3 ด้าน ดังนี้

3.1 การวางแผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง กิจกรรมในการคาดคิดและกระทำของครูก่อนที่จะเริ่มดำเนินการสอนและเขียนบันทึกเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย การศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตร วางแผนการสอนโดยกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน วิเคราะห์เนื้อหาและความคิดรวบยอด ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย กำหนดวิธีและเตรียมเครื่องมือในการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ เตรียมสื่อการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียน เตรียมข้อมูลและแหล่งข้อมูลในการศึกษา และเตรียมสถานที่ในการจัดการเรียนรู้

3.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี กระตุ้นผู้เรียนให้สนใจเข้าร่วมกิจกรรม จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่ได้เตรียมไว้ ดูแลอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ สังเกตพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งเหตุการณ์ที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นขณะทำกิจกรรม ให้คำแนะนำและข้อมูลต่าง ๆ แก่ผู้เรียน บันทึกปัญหาและข้อขัดข้องต่าง ๆ ของผู้เรียนตามความจำเป็น ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับ

ผลงานการเรียนรู้ของผู้เรียน เสริมแรงผู้เรียนตามความเหมาะสม และจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนสร้างและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง มีปฏิสัมพันธ์กับแหล่งความรู้ที่หลากหลาย มีกิจกรรมเคลื่อนไหวทางกายอย่างเหมาะสมกับวัย มีความสนใจเรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

3.3 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ หมายถึง การตรวจสอบผลการจัดการเรียนรู้ โดยวัดและประเมินผลการเรียนของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย ประกอบด้วย การสังเกตและประเมินผลพัฒนาการของผู้เรียนทุกสถานการณ์ การวัดผลและประเมินผลที่เป็นผลจากผู้เรียน ปฏิบัติจริง การประเมินผลจากข้อมูลที่หลากหลาย เก็บข้อมูลระหว่างปฏิบัติในทุกด้านอย่างต่อเนื่อง การเน้นให้ผู้เรียนแสดงผลการเรียนรู้ที่ปรากฏเป็นผลงาน การกำหนดเกณฑ์การประเมินที่แสดงคุณภาพงานชัดเจน การเน้นให้ผู้เรียนประเมินตนเองจากแฟ้มสะสมผลงานของผู้เรียน การเน้นประเมินผลความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การใช้เครื่องมือวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย และการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน

4. การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ลงมือปฏิบัติจริงเพื่อสร้างความรู้ด้วยตนเอง ครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก ช่วยกระตุ้นและให้คำปรึกษา การเรียนรู้เกิดขึ้นจากการคิด วิเคราะห์ และประเมินค่า ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนรู้ และสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ครอบคลุมกิจกรรม 3 ด้าน ดังนี้

4.1 การวางแผนการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ หมายถึง ขั้นตอนการวางแผนการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตร 2) กำหนดสาระสำคัญและจุดประสงค์การเรียนรู้ 3) ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน 4) กำหนดโครงสร้างรายวิชา และ 5) เขียนแผนการสอนรายคาบ

4.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ หมายถึง ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนเตรียมการ (Preparation) 2) ขั้นตอนการกล่าวนำสั้น ๆ (Briefing) 3) ขั้นตอนการปฏิบัติ (Action) 4) ขั้นตอนสรุป (Debriefing) และ 5) ขั้นตอนกิจกรรมหลังการปฏิบัติ (Follow-Up)

4.3 การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ของนักเรียนด้วยวิธีการ ได้แก่ 1) การประเมินตามสภาพจริง 2) การประเมินการปฏิบัติ 3) การประเมินโดยการใช้คำถาม 4) การประเมินโดยการสนทนา 5) การประเมินการสังเกตพฤติกรรม 6) การประเมินตนเองของผู้เรียน และ 7) การประเมินโดยเพื่อน

5. การฝึกอบรม หมายถึง วิธีดำเนินการฝึกอบรมตามรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) วิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรม 2) กำหนดหลักสูตรการฝึกอบรม 3) ดำเนินการฝึกอบรม และ 4) การประเมินผลการฝึกอบรม

6. ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 หมายถึง การศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการนำรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ไปทดลองใช้ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 ประกอบด้วย

6.1 ความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ หมายถึง ผลการเรียนรู้ของครูในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผนการจัดการเรียนรู้ 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 3) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งวัดด้วยแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ก่อนการพัฒนาและหลังการพัฒนาตามรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3

6.2 ความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ หมายถึง ระดับพฤติกรรมของครูที่แสดงออกในด้านความสามารถเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) การวางแผนการจัดการเรียนรู้ 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 3) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งวัดด้วยแบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยประเมินระหว่างการพัฒนาตามรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3

7. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 หมายถึง การประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการนำรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ไปใช้จริง ประกอบด้วย

7.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนบ้านละลม หมายถึง ความรู้ความสามารถที่นักเรียนแสดงออกมาในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติของนักเรียนโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ระหว่างปีการศึกษา 2562–2563 ได้แก่ 1) ผลการประเมินความสามารถด้านการอ่านของผู้เรียน (RT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 2) ผลการประเมินการทดสอบความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติ (NT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 3) ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งวัดโดยใช้ผลการทดสอบระดับชาติ

7.2 ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ หมายถึง การประเมินความคิดเห็นของครูหลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านละลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่ 1) ความเป็นไปได้ของรูปแบบ และ 2) ความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ ซึ่งวัดด้วยแบบประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

7.3 ความพึงพอใจของครู หมายถึง การประเมินความรู้สึกในทางบวก ความชอบ ความสบายใจ และความพึงพอใจของครูต่อการฝึกอบรมตามรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเนื้อหา 2) ด้านวิทยากร และ 3) ด้านการจัดโครงการ ซึ่งวัดด้วยแบบประเมินความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมตามรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ผู้วิจัยสร้างขึ้น

8. ศักยภาพการเรียนรู้ของนักเรียน หมายถึง พฤติกรรมความรู้ความสามารถที่นักเรียนแสดงออกมาในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติของนักเรียนโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ได้แก่ 1) ผลการประเมินความสามารถด้านการอ่านของผู้เรียน (RT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 2) ผลการประเมินการทดสอบความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติ (NT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 3) ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

9. ครู หมายถึง ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ปีการศึกษา 2562 และปีการศึกษา 2563

10. นักเรียน หมายถึง นักเรียนโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ปีการศึกษา 2562 และปีการศึกษา 2563 ที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้จากครูโรงเรียนบ้านละลม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านละลมที่สามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3

2. ได้รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านละลม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ที่มีคุณภาพและช่วยพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูให้สูงขึ้น

3. ได้แนวทางส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ